

THE WORDING OF קדושה FOR שבת

Professor Menachem Zoulay in his introduction to his book, **פיוטי ינאי** and Professor Ruth Langer, in her book: *To Worship G-d Properly*, in the chapter entitled: *Individual Recitation Of Kedushah*, raise issues concerning קדושה that may provide us with a fresh perspective on the development of קדושה. In last week's newsletter, we learned of the contention by Professor Menachem Zoulay that פייטנים, composers of פיוטים, who invariably acted as the שלוחי ציבור in their communities, varied the wording of the lines that surrounded the פסוקים of קדושה each week. Based on Professor Zoulay's conclusion, we can break down the structure of קדושה into two parts; the verses: וקרא זה וברוך כבוד י-י אל זה ואמר: קדוש קדוש קדוש י-י צב-אות מלא כל הארץ כבודו ממקומו and all else which represent original compositions by various פייטנים. Professor Zoulay put forth his contention as a means of explaining the development of the three current variations in the opening lines of קדושה. As a result we can conclude that the three current variations in the opening lines of קדושה may not have been the only opening lines to קדושה. Professor Langer on page 202 of her book, argues that the reference to the opening line of נעריצך ונקדישך in מסכת סופרים should not be viewed as conclusive evidence that the words: נעריצך ונקדישך were always the opening words of קדושה in פיוטים, קדושתאות, מנהג ארץ ישראל of קדושה, the פייטן did not open קדושה with those words. Her position can be supported by our current practices. Let us look how one סידור introduces קדושה after providing the פרשת שקלים for תפלת שמונה עשרה for פיוטים:

סידור עבודת ישראל-ושלוש קדשה לרם ונשא נותנים.

כורעים ומשתחווים המונים המונים.

לנערץ בסוד המון גדודי עליונים.

ונקדש באלפי רבבות תחתונים.

ככתוב על יד נביאך וקרא זה אל זה ואמר . . .

Translation: Three times they declare Holy to the Majestic One, the One on high. The many of them bow and prostrate themselves. To the One who is to be lauded with the secrets of the multitudes of the heavenly bodies. And who also is sanctified by the multitudes in the world below. As it is written by Your prophets: V'Kara Zeh El Zeh V'Amar . . .

Similarly we find that the Arstroll סידור on page 876 provides the following line to be recited just before קדושה:

ובכן ולך תעלה קדושה כי אתה קדוש ישראל ומושיע.

Given that fresh perspective, we should take a second look at what is one of the first examples of קדושה found in Jewish liturgy; the one found in סדר רב עמרם גאון:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר תפילה-וסדר תפלת שליח ציבור היורד לפני התיבה כך הוא, אומר אבות וגבורות, וקודם קדושת השם אומר. כתר יתנו לך המוני מעלה וקבוצי מטה. יחד כולם קדושה לך ישלשו כמה שנאמר על ידי נביאך וקרא זה אל זה ואמר, קדוש קדוש קדוש ה' צב-אות מלא כל הארץ כבודו (ישעיהו ו', ג'). אז בקול רעש גדול אדיר וחזק משמיעים ומתנשאים לעומתם ברוך יאמרו ברוך כבוד ה' ממקומו (יחזקאל ג' י"ב). ממקומך מלכנו תופיע ותושיענו ותמלוך עלינו כי מחכים אנחנו לך מתי תמלוך בציון בקרוב בימינו ובחינו תשכן. תתגדל ותתקדש בתוך ירושלים עירך לדור ודור ולנצח נצחים. ועינינו תראנה במלכותך כדבר האמור בשירי עזך מפי דוד משיח צדקך, ימלוך ה' לעולם א-להיך ציון לדור ודור הללוי-ה (תהלים קמ"ו י'). לדור ודור המליכו לא-ל כי הוא לבדו מרום וקדוש, ושבחך א-לוהינו מפינו לא ימוש לעולם ועד כי מלך גדול וקדוש אתה. ברוך אתה ה', הא-ל הקדוש.

This example of קדושה is very significant for several reasons. It is one of the first examples of קדושה. It was recited only by the שליח ציבור and it never varied. The fact that the שליח ציבור was the only one to recite this example of קדושה and that the congregation did not join in with him is evidence that רב עמרם גאון viewed קדושה as a פיוט, an addition that was to be recited only by the שליח ציבור. The fact that it never varied means that we do not need not concern ourselves with more than one set of words in order to assess the form of קדושה as it was recited in רב עמרם גאון's time. Let us now try to understand why this פיוט became the standard for קדושה. We will begin with the line of כתר יתנו:

סידור רב יהודה בר יקר-ויש אומרים כתר יתנו לך ה' א-להינו . . . וכן נמי כתוב בספר היכלות משרתיך יכתירו כתרים לך וישירו לך שיר חדש. ולכן נתקן כאן במקום שהוא ראש התפלה לומר. לשון כתר כדאמרינן במדרש תלים אמר ר' מנחם המלאך הממונה על התפלה ממתין עד שתתפלל כנסיה אחרונה בישראל ונוטל כל התפילות ועושה אותן עטרה ונותן בראש קונו. וזהו כתר. ולכן אומרים בראש התפלה תתקבל צלותהון ובעותהון דכל בית ישראל, לפי שמחברם יחד בסוף תפלתם.

Translation: Some open Kedushah with the line: Kesser Yitnu Lecha Hashem Elokeinu . . . This follows that which is written in the Sefer Heichalos: Your attendants will fashion crowns for You and sing for You a new song. That is why it became the custom to recite this line as part of Kedushah which is recited at the end of the prayer service. The word: crown was chosen based on a Midrash in Midrash Tehillim: Rav Menachem said: The angel who is appointed to oversee prayer waits until the last congregation finishes its prayer service. He then collects all the prayers and fashions them into a crown and places the crown on the

להבין את התפלה

head of G-d. That is the crown to which we refer. That is further why at the end of the prayer service we add the line of Tiskabel to Kaddish because at that point the angel collects all the prayers and combines them together.

In the opinion of רב יהודה בר יקר, the line of כתר יתנו serves the same purpose as the line of קדיש תתקבל found in קדיש תתקבל. It marks the end of the prayer service. Under what circumstances would קדושה ever represent the end of the prayer service? When the שליח ציבור reads aloud the first three ברכות of עשרה ahead of those congregated. In today's parlance it is known as: Hoycha Kedushah¹. That may further explain why so many נוסחאות adopted the line of כתר יתנו as the opening line of קדושה for תפלת מוסף; because תפלת מוסף is the last part of the morning service.

Let us now take a look at the line that introduces the פסוק of ברוך כבוד י-י ממקומו in the קדושה of רב עמרם גאון:

אז בקול רעש גדול אדיר וחזק משמיעים קול, מתנשאים לעמת שרפים, לעמתם ברוך יאמרו. That line is clearly a poetic reworking of the verse that comes before the פסוק of ברוך ספר יחזקאל in ברוך כבוד י-י ממקומו:

ותשאני רוח, ואשמע אחרי קול רעש גדול;

The line that begin: ממקומך מלכנו תופיע is somewhat enigmatic. Is it provided as an introduction to the פסוק of י-י לעולם א-להיך ציון לדור ודור הללוי-ה because that פסוק is the third verse of קדושה or is the line an example of a personal prayer that was composed by a פיוטן who added the פסוק of י-י לעולם at the end of his פיוט because his style of writing included ending his פיוט with a verse? An argument can be made that קדושה ends with the פסוק of ברוך כבוד י-י ממקומו and that what follows represents a personal prayer based on the marked resemblance between the words that are found in the line: ממקומך מלכנו תופיע and the lines that represent the theme of מלכיות that were added to the third ברכה of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה. An additional link between this line of קדושה and the third ברכה of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה is the presence of the פסוק of י-י לעולם in the third ברכה of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה. An additional parallel between קדושה and the third ברכה of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה can be drawn by the fact that in the era of רב עמרם גאון the three extra ברכות of עשרה מוסף שמונה עשרה on ראש השנה were only recited by the שליח ציבור and not by the congregation just as קדושה was only recited by the שליח ציבור. The

1. A reference to this practice is found in the Supplement to Newsletter Volume 2 No. 22. It is the definition to פורם על אורח חיים סימן סט' in טור שמע.

following represents the the third ברכה of מוסף שמונה עשרה on ראש השנה as it is presented by רב עמרם גאון:

סדר רב עמרם גאון (הרפנס) סדר ראש השנה- לדור ודור המליכו לא-ל, כי הוא לבדו מרום וקדוש. ובכן תן פחדך ה' א-להינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שבראת, וייראוך כל המעשים, וישתחוו לפניך כל הברואים, ויעשו כלם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. כמה שידענו ה' א-להינו שהשלטון לפניך, עז בידך וגבורה בימינך, ושמך נורא על כל מה שבראת. ובכן תן כבוד לעמך, תהלה ליראיך ותקוה טובה לדורשיך, ופתחון פה למיחלים לך. שמחה לארצך, וששון לעירך, וצמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו. ובכן צדיקים יראו וישמחו, וישרים יעלוזו, וחסידים ברינה יגילו, ועולתה תקפיץ פיה. וכל הרשעה כלה כעשן תכלה כי תעביר ממשלת זדון מן הארץ. ותמלוך אתה ה' א-להינו מהרה על כל מעשיך. בהר ציון משכן כבודך ובירושלם עיר קדשך. ככתוב בדברי קדשך. ימלוך ה' לעולם א-להיך ציון לדור ודור הללוי-ה. קדוש אתה ונורא שמך ואין א-לוה מבלעדיך. ככתוב ויגבה ה' צבאות במשפט, והא-ל הקדוש נקדש בצדקה. ברוך אתה ה' המלך הקדוש.

We can conclude that in the eyes of רב עמרם גאון, קדושה consisted only of the two ברוך כבוד י-י ממקומו and קדוש קדוש קדוש; קדושה פסוקים of קדושה as presented by רב עמרם גאון, the פסוק of ימלוך ה' לעולם is not a part of קדושה but is part of a prayer that follows קדושה. That would further explain why the פסוק of ימלוך ה' לעולם was not made a part of קדושה דיוצר and קדושה דסדרא.

Additional Examples Of Opening Lines To קדושה When פיוטים Are Recited

From the מחזור לראש השנה edited by Professor Daniel Goldschmidt

First Day ראש השנה

ואז אלים ישלשו קדשות / שתים לעם קדוש מתפרשות
ואחת בראש קדוש מקדישות / קדוש בכל מיני קדשות
ומידו נתן שתי קדישות / ויקדש באחת בשלוש קדשות
ויערב-לו מלמטה שלוש תקיעות / כמו מלמעלה שלוש קדשות:
ככתוב (על יד נביאך) וקרא זה אל זה ואמר

Second Day ראש השנה

וזה אל-זה יעריצו / וזה אל-זה יקדישו
ושלוש קדשה לקדוש משלשים (ג"א מקדישים)
ככתוב (על יד נביאך) וקרא זה אל-זה ואמר